

Centar za međunarodnu javnu politiku

Stavovi građana o epidemiji virusa korona (COVID-19)

ISTRAŽIVANJE JAVNOG MNJENJA

APRIL 2020

WWW.CMJP.RS

SADRŽAJ

Uvod	3
Da li postoji strah i koje mere prevencije su preuzeli građani Srbije?	3
Da li bi građani Srbije prijavili sugrađane koji krše meru kućne izolacije?	4
Koliko građani Srbije imaju poverenja u zdravstveni sistem i članove Kriznog štaba?	4
Koliko građani Srbije imaju poverenja u medije i visoke državne funkcionere?	5
Koliko su različite teorije zavere dobile zagovornika među građanima Srbije?	6
U koju državu građani Srbije imaju najveće poverenje da će prva otkriti vakcinu?	7
Kako građani Srbije ocenjuju vladine mere i njeno upravljanje krizom?	7
Kako građani Srbije ocenjuju druge modele upravljanja krizom (slučajevi SAD, EU i Švedske)?	8
Zaključak	9

➤ Uvod

PERIOD ISTRAŽIVANJA: 8 - 15. april 2020. godine

UZORAK: 5989 ispitanika

METODOLOGIJA: upitnik u elektronskoj formi

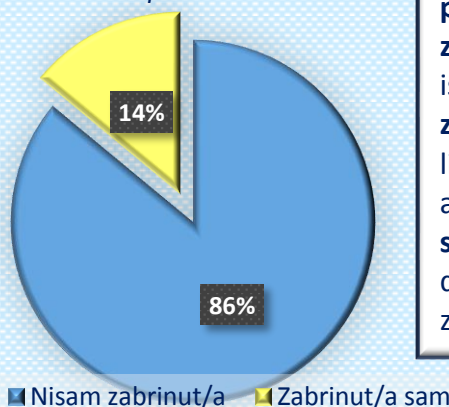
Anketni upitnik je sačinjen od **24 pitanja** mešovito i zatvorenog tipa.

Centar za međunarodnu javnu politiku sproveo je istraživanje javnog mnjenja u kojem su ispitani stavovi građana Republike Srbije o epidemiji koronavirusa. Za sedam dana prikupljen je uzorak od 5989 ispitanika, što ga čini **najvećim istraživanjem javnog mnjenja** o aktuelnoj situaciji koje je sprovedeno u Srbiji od pojave epidemije virusa COVID-19. Ispitanici su imali priliku da iskažu svoje mišljenje o **merama** koje je Vlada Republike Srbije usvojila u borbi sa epidemijom, da ispolje svoje **poverenje u medije**, ali i u **zdravstveni sistem**. Takođe, ispitivano je koliko su različite **teorije zavere** stekle zagovornika u Srbiji, da li je pandemija donela novi imidž Kini, a posebna pažnja je posvećena **solidarnosti** – na nivou srpskog društva, ali i evropske i međunarodne zajednice.

➤ **Da li postoji strah i koje mere prevencije su preuzeli građani Srbije?**

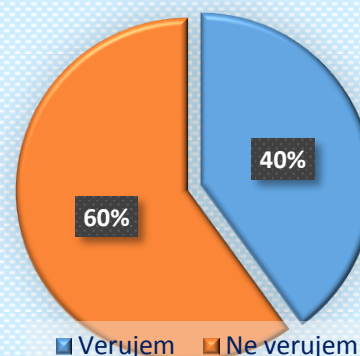
Neverovatno je podatak da je čak **86%** ispitanika izjavilo da se **ne boji** da bi oni ili članovi njihove porodice mogli biti zaraženi virusom korona. U ovim trenucima, kada na globalnom nivou svedočimo teškim posledicama pandemije virusa po mentalno zdravlje ljudi širom sveta, ohrabrujuća je činjenica da većina građana Srbije ne oseća strah i paniku. Bojazan da bi odsustvo straha moglo da izazove neodgovorno ponašanje pojedinaca nestaje pred sledećim podacima: među već pomenutih 86% koji se ne plaše zaraze virusom, čak 78% je izjavilo da se, iako ne osećaju strah, ponašaju oprezno. Dalji podaci to i dokazuju: **85%** ispitanika praktikuje **češće pranje ruku**, **85%** je **smanjilo socijalne kontakte**, a **75%** se **izjasnilo da koristi maske i rukavice** u javnom prostoru. Ne smemo zaboraviti **2,5%** ispitanika koji su naveli da nisu preduzeli **nikakve mere prevencije** od širenja zaraze.

Da li ste uplašeni da ćete se Vi ili neko iz Vaše porodice zaraziti?

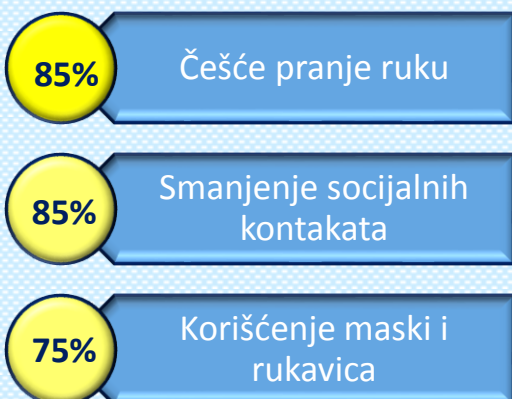
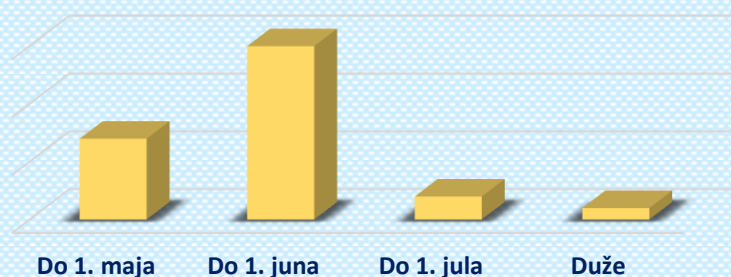

Optimizam je uočljiv i u sledećim temama: **60% ispitanika ne veruje u mogućnost da doživimo „italijanski scenario“**, a čak **90% ispitanika predviđa da ćemo obuzdati pandemiju do 1. juna** i da se tada čitav život vraća u redovno stanje.

Da li će Srbija doživeti italijanski scenario?

Do kada će trajati vandredno stanje i mere prevencije?

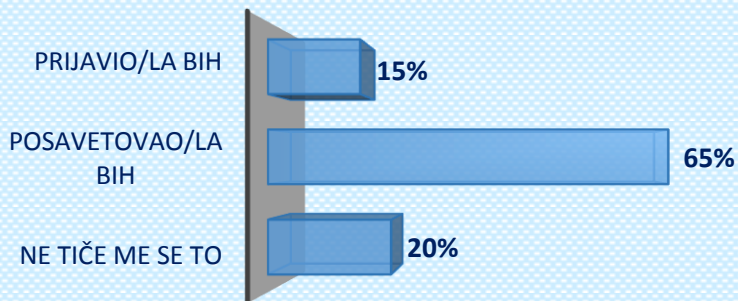

➤ **Da li bi građani Srbije prijavili sugrađane koji krše meru kućne izolacije?**

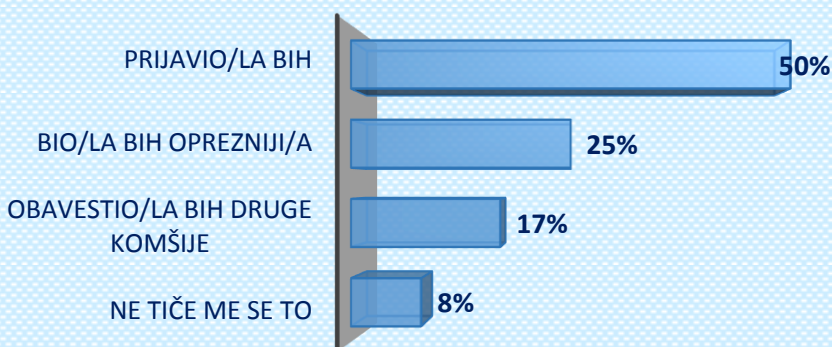
Imajući u vidu posebne mere zabrane kretanja starijima od 65 godina, zanimalo nas je koliko njih bi prijavilo starije sugrađane koji izlaze iz svojih kuća, čime potencijalno ugrožavaju svoj život. Najveći broj ispitanika, njih **65%** bi se odlučilo da ih zbog visokih novčanih kazni **ne prijavi**, već bi im **lično posavetovali da ne izlaze**; **20%** ispitanika **ne bi prijavilo** jer ih se to ne tiče, a **15%** bi slučaj **prijavilo policiji**. Rezultati pokazuju nepostojanje motivacije za uključivanje državnih organa u rešavanje problema i radije preduzimanje lične inicijative, što pokreće pitanje poverenja u policiju, ali ukazuje i na demotivišući efekat visine predviđenih kazni za prijavljivanje prestupa drugog lica.

Da li biste prijavili sugrađane starije od 65 godina koji izlaze iz svojih kuća, čime ugrožavaju svoj život?

Kada je u pitanju komšija koji se vratio iz inostranstva i krši meru samoizolacije, situacija je potpuno drugačija! **Polovina ispitanika bi prijavilo takvog komšiju policiji!** Njih **25%** **ne bi prijavilo**, ali bi se **ponašalo opreznije**, dok je značajan i procenat onih koji bi o tome **obavestili druge komšije (17%)**. Kako je ovde znatno manji broj indiferentnih, tek **8%** je **izjavilo da ih to ne dotiče**, postavlja se pitanje zbog čega je to tako. Ovo možemo objasniti pretpostavkom da je komšija koji se nedavno vratio sa puta, potencijalno zaražen i da je njegovo neodgovorno ponašanje pretnja za zdravlje nas i naše porodice. Takođe, može se postaviti i pitanje kakav je bio uticaj državnog rukovodstva na formiranje ovakvog stava u javnosti, uzimajući u obzir otvoreno kritikovanje gastarbajtera zbog povratka u zemlju na početku krize.

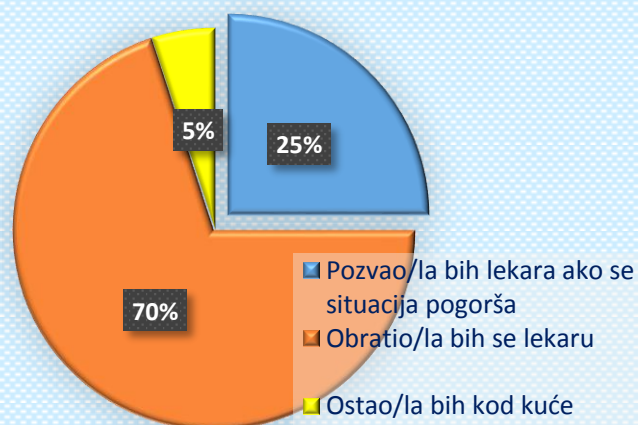
Da li biste prijavili komšiju koji je došao iz inostranstva, a ne poštuje propisanu meru izolacije?

➤ **Koliko građani Srbije imaju poverenja u zdravstveni sistem i članove Kriznog štaba?**

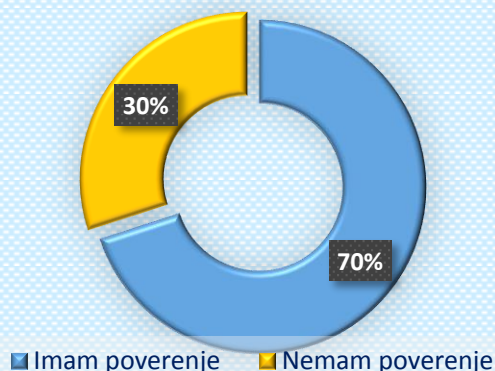
Iako svako veče u 20 časova izlazimo na prozore i balkone da aplaudiramo zdravstvenim radnicima i njihovoj borbi „na prvim linijama fronta“, želeli smo da ispitamo stepen poverenja građana u zdravstveni sistem Srbije. Na pitanje „da osećate simptome virusa korona, da li biste se javili lekarima ili biste ostali kod kuće?“, odgovori su sledeći: ubedljivo najveći deo, **70%** ispitanika, **bi se obratio lekarima**, ali značajan je i podatak od njih **25%** koji **bi lekare pozvali samo ako se situacija dramatično pogorša**. Kako su se preporuke Kriznog štaba menjale u skladu sa situacijom iz dana u dan, ovih 25% ne možemo klasifikovati kao nepoverljive, budući da je u jednom trenutku zaista i apelovano da se, zbog preopterećenosti zdravstvenih ustanova, lekari ne zovu na „svako boluckanje u grlu“. Svakako, **5%** ispitanika je bilo izričito u stavu da bi **ostali kod kuće**.

Da osećate simptome virusa korona, da li biste se javili lekarima ili biste ostali kod kuće?

Da li imate poverenje u članove Kriznog štaba?

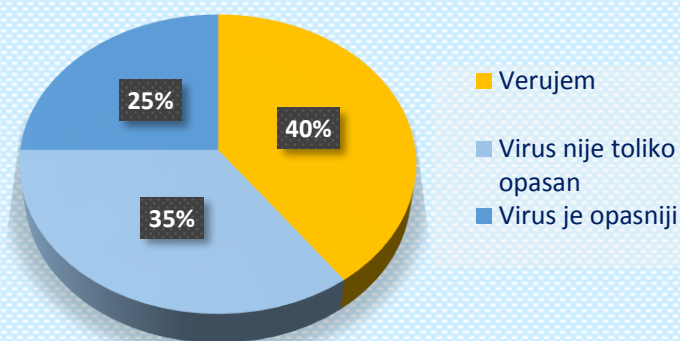

Najveći stručnjaci među lekarima pozvani su u Krizni štab i od njihovih preporuka zavise i mere koje dalje usvaja Vlada u borbi sa epidemijom. Kako već šest nedelja svakog dana u 15 časova sedimo prikovani za ekran ne bi li smo čuli poslednje informacije o broju zaraženih, ali i o budućim merama, zanimalo nas je u kog člana Kriznog štaba građani Srbije imaju najviše poverenja. Na prvom mestu, sa visokih **27%** nalazi se **prof. dr Predrag Kon**, zatim **dr Darija Kisić Tepavčević sa 20%**, **dr Goran Stevanović sa 15%**, dok najmanje poverenja građani iskazuju **prof. dr Branimiru Nestoroviću sa 8%**. Međutim, najveći je broj onih koji su izjavili da **nemaju poverenja ni u jednog člana Kriznog štaba**, čak **30% ispitanika!** Dobijeni rezultati potencijalno su pokazatelj stavljanja njihove stručnosti u drugi plan, dok se njihov nastup pred medijima pretežno percipira u kontekstu aktuelne političke situacije u državi, odnosno građani ga neretko razumeju kao politizovan.

➤ Koliko građani Srbije imaju poverenja u medije i visoke državne funkcionere?

Više puta se moglo čuti da su „mediji produžena ruka lekarima“, budući da se jedni bore protiv zaraznog virusa, a drugi protiv isto tako zarazne pošasti savremenog sveta – neproverenih informacija i lažnih vesti. S tim u vezi, zanimalo nas je koliki stepen poverenja građani imaju u informacije koje dobijaju od medija. Rezultati istraživanja nam govore da čak **60% ispitanika ne veruje informacijama koje dobija iz medija povodom virusa korona!** Među njima je **25% ispitanika koji smatraju da je virus opasniji, broj zaraženih i preminulih veći u odnosu na informacije koje se objavljuju preko zvaničnih kanala informisanja i 35% onih koji su uvereni da virus nije toliko opasan i da je čitava kriza preuveličana kako bi se pažnja javnosti skrenula sa drugih problema.**

Koliko verujete informacijama koje dobijate od medija?

Na vrhu lanca upravljanja krizom nalazi se državno rukovodstvo. Iako se rejting političara često meri u istraživanjima javnog mnjenja, nas je zanimalo kakav utisak na građane ostavljaju visoki državni funkcioneri prilikom obraćanja javnosti povodom epidemije virusa korona. **Više od polovine, tačnije 55% ispitanika, izjavilo je da visoki državni funkcioneri svojim nastupima u javnosti unose nemir i paniku.** S druge strane, **30% ispitanika je ocenilo da je njihovo ponašanje odgovorno i ozbiljno**, a **15%** njih obraćanje državnog rukovodstva ocenilo je pozitivno – „**smiruju strah i ulivaju nadu da će sve biti u redu**“. Ako ove podatke uporedimo sa prvim, otvara se veoma zanimljivo pitanje: ako 55% ispitanika smatra da političari unose nemir i paniku, dok istovremeno njih 86% ističe da nije ni najmanje zabrinuto zbog virusa, da li političari generalno gube poverenje u narodu, i ko danas uživa poverenje građana Srbije?

Ponašaju se odgovorno i ozbiljno

30%

Kako doživljavate obraćanje javnosti visokih državnih funkcionera?

Unose nemir i paniku

55%

Ulivaju nadu da će sve biti u redu, smiruju strah

15%

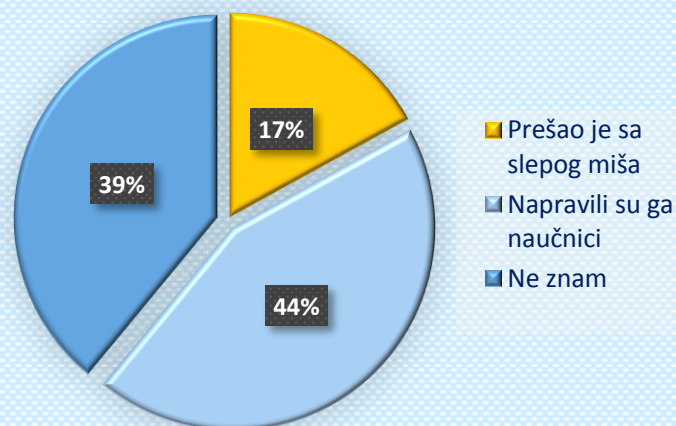

➤ **Koliko su različite teorije zavere dobile zagovornika među građanima Srbije?**

Sa prvim slučajem zaraženog virusom korona, pojavile su se i prve teorije zavere u vezi sa njegovim nastankom. Uperivši sve svoje resurse ka odbrani od napredovanja virusa linearnom progresijom, države nisu uspele da spreče eksponencijalni rast teorija zavera. Danas ih ima nebrojano, a mi smo izdvojili nekoliko.

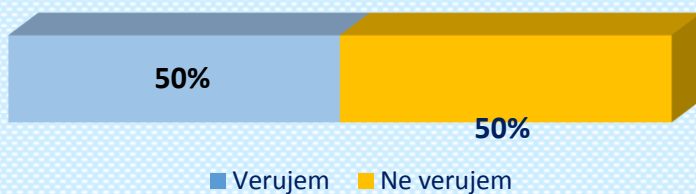
Odgovori na aktuelno pitanje da li je virus prešao sa slepog miša na čoveka ili je izašao iz nečije laboratorije pokazali su da je **najveći procenat onih koji smatraju da je virus napravljen od strane naučnika, čak 44% ispitanika!** Kada se njima pridruže **neopredeljeni (39%),** dolazimo do **ogromnog procenta ljudi koji ili u potpunosti odbacuju ili sumnjaju u prenos virusa sa životinje na čoveka – čak 83% ispitanika!** Tek 17% ispitanika smatra da je pandemija nastala na nekoj od vlažnih pijaca u Vuhanu.

Kako je nastao virus korona?

Kada smo kod Vuhana, pored toga što je svetski epicentar virusa COVID-19, ujedno je i među prvim gradovima u Kini u kome je postavljena 5G tehnologija. Nije trebalo da prođe mnogo vremena da nova teorija zavere ugleda svetlost dana, a ovih dana već čitamo kako Britanci uništavaju bandere. Kakva je situacija u Srbiji? Čak **15% ispitanika smatra je 5G tehnologija štetna i da postoji povezanost između nje i pandemije,** duplo više njih, tj. **30% smatra da je to obična slučajnost i ne veruje u ovu teoriju,** a najviše ih je **neopredeljenih – 55%.** Oni se, takođe, među sobom razlikuju, te imamo 40% sumnjičavih koji čekaju naučne dokaze i 15% onih koji nemaju stav po ovom pitanju.

Da li verujete u teorije zavere?

Farmaceutska mafija je lansirala virus da bi profitirala

Pandemija je paravan za naseljavanje migranata u Evropi

SAD su napravile virus kako bi uništile Kinu

Kina je napravila virus da bi uništila SAD

Visoko se kotiraju i sledeća alternativna tumačenja: sve je maslo **farmaceutske mafije** koja jedino želi da profitira – stvorila je virus da bi nam prodala vakcinu (28%), pandemija je **paravan za naseljavanje migranata** širom Evrope (27%) i **SAD su napravile virus kako bi ekonomski uništile Kinu** (24%). Obrnuta teorija, takođe prisutna u svetu, u Srbiji je naišla na manji odjek u javnosti – **10% ispitanika smatra da je virus zapravo napravila Kina** kako bi pretekla Sjedinjene Države u borbi za status najveće svetske sile. U svemu ovome, **zanimljivo je i to da je polovina ispitanika izjavila da ne veruje u teorije zavere.**

➤ U koju državu građani Srbije imaju najveće poverenje da će prva otkriti vakcinu?

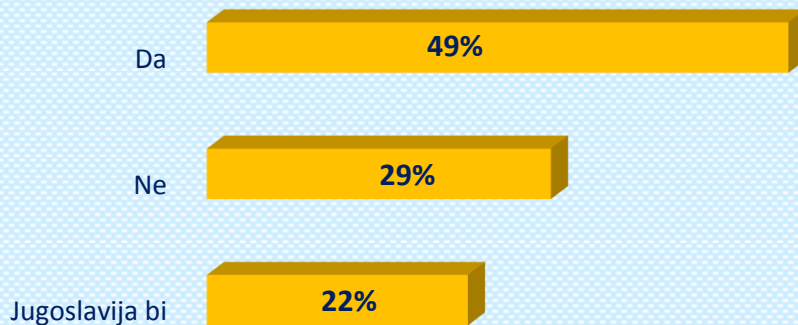
Koliko krize iz korena menjaju svet, ali i svest ljudi o svetu, govori nam podatak da etiketa na kojoj piše „Made in P.R. China“ više nije nepoželjna. Naime, **više od polovine ispitanika (60%)** veruje da će **kineski naučnici** prvi razviti i plasirati **vakcinu protiv virusa**. Nekadašnji giganti zemlje tehnoloških inovacija i visokog standarda, sada su, prema mišljenju ispitanika, daleko iza prvoplasirane Kine, te **SAD** ulivaju poverenje kod **24%** ispitanika, a **Nemačka** **11%**.

➤ Kako građani Srbije ocenjuju vladine mere i njeno upravljanje krizom?

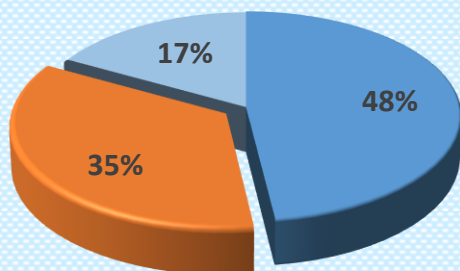
Što se tiče poverenja u sposobnost domaće industrije da proizvede respiratore, pozitivno iznenađenje je da **gotovo polovina ispitanika (49%)** smatra da **Srbija** ima kapacitete da ih **samostalno proizvodi**. Njih 29% se ne slaže sa ovom tvrdnjom, a 22% ispitanika ističe da bi bivša **Jugoslavija** bila kadra za taj poduhvat.

Da li verujete da Srbija može da proizvede respiratore?

Povodom mogućnosti uvođenja **celodnevne zabrane kretanja**, stavovi građana Republike Srbije su, u periodu od 8. do 15. aprila bili veoma podeljeni: **43% ispitanika** je istaklo da **podržava** datu meru, kao „jedino što nas može dovesti u red“. Identičan procenat – **43%** smatra da je mera celodnevne zabrane kretanja prestroga i **ne podržava** njeno uvođenje. Ostatak od 14% ispitanika nema stav o ovom pitanju.

Da li verujete da Srbija ima dovoljno novca za paket ekonomske pomoći?

- Novac će stići, uz negativne posledice
- Država nema novca
- Država ima novca

Paket pomoći privredi u vrednosti od 5,1 milijarde evra izazvao je veliko interesovanje javnosti, a posebno najavljenih 100 evra svakom punoletnom građaninu Republike Srbije. Prilikom predstavljanja ekonomskih mera, jedna od upečatljivih rečenica predsednika Republike, Aleksandra Vučića bila je: „Ljudi ne mogu da poveruju da Srbija ima novca“. Imajući to u vidu, odlučili smo da baš tako i postavimo pitanje: „**Da li verujete da Srbija ima novca da prebrodi krizu?**“ Odgovori su podeljeni: **48%** smatra da će **novac stići**, ali da će takva politika imati **dugoročno negativne efekte**, **35% ispitanika** smatra da **država nema novca** za ovaj poduhvat, a **17%** ispitanika je istaklo da zbog odgovorne fiskalne i monetarne politike naša država **ima dovoljno sredstava** da prebrodi ovu krizu.

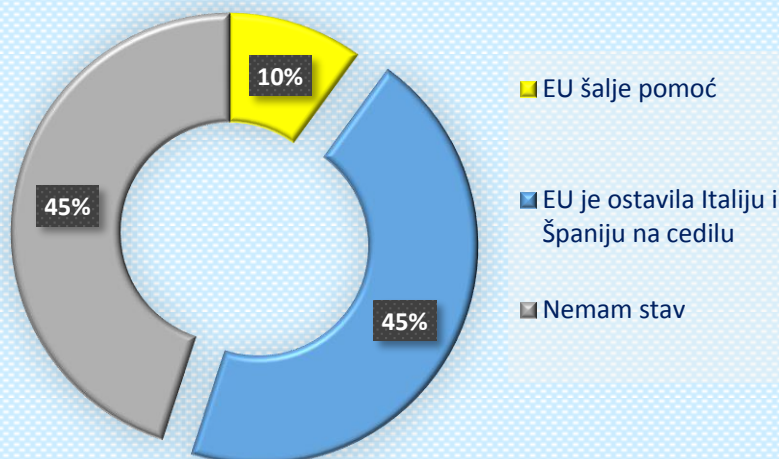
Široko je poznata izreka „Samo sloga Srbina spasava“, a poslednjih 20 godina gotovo jednaku težinu je dobila i čuvena tvrdnja da „nikad nije viđena veća solidarnost nego tokom bombardovanja“. Iz ovih razloga se danas pitamo da li nas je pandemija, ali i njena sve teža ekonomska dimenzija, dovoljno ugrozila da se probudi čuvena srpska solidarnost. Čini se da je entuzijazam izgubljen: **60%** ispitanika smatra je solidarnost **nešto viša nego u redovnim okolnostima**. Ipak, krajnji delovi spektra su mnogo zanimljiviji za analizu – tek **10% ispitanika** smatra da je solidarnost na **izuzetno visokom nivou** (poput 1999. godine), a čak **30%** ispitanika smatra da su ljudi danas **sebičniji** nego ikad, što se ogleda u kupovini ogromnih količina namirnica.

➤ Kako građani Srbije ocenjuju druge modele upravljanja krizom (slučajevi SAD, EU i Švedske)?

Iako nije zapažena naročita optimističnost u oceni solidarnosti u srpskom društvu, iznenađujući je podatak da čak **85% ispitanika** smatra da se **globalni problemi**, poput pandemije, najefikasnije rešavaju **saradnjom među državama**, a tek 15% njih smatra da je za svaku državu najbolje da se osloni na sopstvene kapacitete. Ovakav rezultat ukazuje da je ovaj virus podstakao razvoj svesti kod ljudi o potrebi globalnog pristupa globalnim problemima.

Solidarnost i saradnja među državama do skoro su bili sinonimi za EU. Kakva je situacija danas? Tek **10%** ispitanika smatra da **EU šalje veliku pomoć pogođenim zemljama**, a najveći broj njih – **45%** smatra je **reakcija EU bila neadekvatna i da su ostavili Italiju i Španiju na cedilu**. Iznenađujuće je visok procenat onih koji su označili da **nemaju stav** po ovom pitanju – **45% ispitanika**. Ovakvi rezultati ukazuju na tendenciju još većeg gubitka poverenja u EU u Srbiji posle završetka krize.

Da li je reakcija EU adekvatna?

Rezultati istraživanja pokazali su da ne postoji velika zainteresovanost za drugačije modele upravljanja krizom: 35% ispitanika nema stav o Trampovom načinu rešavanja problema, a čak 60% njih nema jasno izražen stav o tzv. švedskom modelu, iako je **Švedska** danas veoma zanimljiva zbog svog jedinstvenog pristupa pandemiji. Samo **10% ispitanika pozdravilo je ovaj model ističući da je bolji**. Kada se radi o Sjedinjenim Američkim Državama, gotovo **polovina ispitanika smatra da je bitnije spasavati ljudske živote nego ekonomiju** i kritikuje Trampov pristup, dok ga **15% podržava**, smatrajući da je veća briga o ekonomiji opravdana.

Ispitanici su na kraju upitani da istaknu **dve najveće posledice** višenedeljne pauze u redovnim aktivnostima, zbog kućne izolacije i socijalne distance. **Više od polovine ispitanika (60%)** smatra da su to **zastoj privredne aktivnosti i ulazak u ekonomsku krizu**, kao ključna negativna posledica, i **oporavak prirode**, usporavanje klimatskih promena i zagađenja vazduha, kao pozitivna posledica ove krize.

NEGATIVNA POSLEDICA

Zastoj privredne
aktivnosti i ulazak
u ekonomsku krizu

60%

POZITIVNA POSLEDICA

Oporavak prirode,
manje zagađenje

62%

➤ Zaključak

Cilj **Centra za međunarodnu javnu politiku** prilikom sprovođenja ovog onlajn istraživanja bio je da omogući građanima da na neposredan način iskažu **mišljenje o aktuelnim pitanjima**, koja se, u uslovima vanrednih okolnosti, pokazuju kao egzistencijalno važna. Na ovaj način, želeli smo da pružimo bolji uvid javnosti, ali i medijima, o ličnom odnosu građana prema aktuelnoj situaciji, kao i njihovim očekivanjima od vremena koje tek dolazi.

Pozitivni nalazi svedoče o tome da građani Republike Srbije **ne osećaju veliki strah** od virusa COVID-19, ali da su **oprezni** (86%) i spremni da se **obrate lekarima** kada primete simptome virusa (70%). Polovina ispitanih ne veruje u različita alternativna tumačenja o poreklu virusa i **objektivno pristupa situaciji**. Zabrinjavajuće je da dobijeni rezultati svedoče o tome da se javni govori državnih funkcionera o virusu korona percipiraju kao **nepotreban unos panike i nemira** (55%), kao i da 60% ispitanih **ne veruje medijima** koji izveštavaju o trenutnoj situaciji. Pored toga, uočava se **nespremnost građana** da zbog visokih kazni prijave starije od 65 godina koji krše predviđene mere ponašanja (65%), ali bi polovina ispitanika sigurno prijavila svog komšiju koji je došao iz inostranstva, a ne poštuje mere samoizolacije.

Istraživanje sprovedi članovi Sektora za istraživanje javnog mnjenja:

- Đorđević Mirjana
- Nikolić Kristina
- Perić Tamara
- Savić Tamara
- Steljić Katarina
- Subotić Lazar
- Todorović Marko
- Todorovski Irena

KONTAKTIRAJTE NAS

adresa:

Jove Ilića 165, Beograd,
Republika Srbija

telefon: +38169 400 33 22

faks: 011/2491-501

pošta: office@cmjp.rs

Centar za međunarodnu javnu politiku

Centre for International Public Policy

[FACEBOOK.COM/CMJP.RS](https://www.facebook.com/cmjp.rs)

[@CMJP.RS](https://www.instagram.com/cmjp.rs)

[@CMJP_ONLINE](https://twitter.com/cmjp_online)